

2014 m. pastabos rašiniui:

Neįkainojamas turtas, *Vydija*, Nr. 4. Kauno lietuvių tautinės kultūros centras, 1993.

Pirma, ką reikia pasakyti nuo pat pradžių, – tai ne mokslinis rašinys. Nemokslinis ne kokia nors šalutine akademinės konjunktūros prasme, bet pačia pagrindine: šio rašinio teiginiai ne tik nesako tiesos, bet nė nekyla iš siekio pažinti ir atskleisti tiesą. Vos keli pavyzdžiai:

Lo. *interpretatio* kilme visai neturi nieko bendra su lo. *presso* „spaudžiu“; kilme nieko bendra tarpusavy neturi lie. žodžiai *spausti, sprauti, spręsti, prasti*; tarptautinis žodis *protezas* (iš gr. *pro-thesis* „priedėlis, priešdėlis“) kilme visai neturi nieko bendra su lie. *pratąsa*; lo. *terminus* ir tarptautinis *terminas* kilme visai neturi nieko bendra su lie. *tarmuo*, dgs. *tarmenys*; tarptautinis žodis *suverenas* (per pranc. *souverain* iš vėlyvosios lotynų kalbos *superānus*, pažodžiui „vyriausias“) kilme visai neturi nieko bendra su la. *varēt* „galėti“, *vara* „galia“; ir taip toliau, ir taip be galo – nėra prasmės nė vardyti.

Visi teiginiai apie žodžių tarpusavio santykius šiame rašinyje remiasi vien sąskambiu ir niekuo daugiau. O sąskambis anaipol nėra ir negali būti pagrindas spręsti apie žodžių tarpusavio ryšius bei kilmę – tai akivaizdu jau vien dėl to, kad sąskambis dažniausiai pasigirsta tik tarp tam tikros gramatinės lyties žodžių ir bemat išnyksta, jų gramatinę lytį pakeitus. Pavyzdžiui, kad ir minėto *sprauti* ir *prasti* sąskambio atveju – tarp *spraudė* ir *prato*, juolab tarp *sprūdo* ir *protas* jokio sąskambio (išskyrus nebent tų pat dviejų priebalsių gretinį *pr*) nebėra.

Tai, kad atskirais atvejais toks žodžių gretinimas vis dėlto pataiko į tiesą (antai lo. *inter-pretatio* išties kilme yra siejamas su lie. *prasti, protas*), reikalo esmės nekeičia – toks pataikymas čia tėra atsitiktinis, negrindžiamas metodo.

Metodą, kuriuo remiantis šiame rašinyje gretinami žodžiai, galima būtų vadinti poetiniu, ir tokiu atveju jam nebūtų galima nieko prikišti – poetas yra laisvas gretinti kad ir kokius žodžius, pagal sąskambį ar kaip tik jam šaus į galvą. Tuomet ir visą rašinį reikėtų laikyti poezija, grožine kūryba, priskirti savotiškai *fiction* žanro atmainai ir vertinti kaip toki, nė nekeliant jam jokių pažintinių reikalavimų. Ar jis ko nors vertas kaip toks – tėsprendžia skaitytojas (–).

Bėda ta, kad paprastai tokių rašinių ir autoriai, ir nemaža dalis skaitytojų priima juos už gryną pinigą, kaip mokslo ar bent jau mokslinei tiesai nenusižengiančius straipsnius. Be šio rašinio autoriaus – anuometinio manęs – Lietuvoje tokiems dar atstovautų Algirdas Patackas su Aleksandru Žarskumi (pastarasis, regis, santūriau), Česlovas Gedgaudas, Jūratė Statkutė de Rosales, Albinas Kurtinaitis, Andželika Tamaš ir daugelis kitų. Tai ištisa žodinės kultūros sritis našlaitė: viena vertus, ji iš paskutiniųjų nori įsidukrinti mokslui, žūtbut apsimeta mokslu, bet jam nepriklauso iš prigimties; antra vertus, ji galėtų būti priskirta grožinei literatūrai, kurioje sudarytų gan įdomų žanrą (savaip menantį Chorchės Luiiso Borcheso [*Jorge Luis Borges*] mistifikacijas). Tik nei literatai jos laukia išskėstomis rankomis, nei ji pati su tuo sutiktų.

Nelaiminga našlaitė šią keistą kultūros sritį daro viena labai ryški visiems jos autoriams būdinga ypatybė – karščiuojanti savimeilė. Kadangi žinau tai iš patirties, iš vidaus, noriu pabrėžti labai aiškiai ir griežtai. Būtent karščiuojanti savimeilė verčia žiūrėti į savo teiginius kaip į neginčytiną tiesą, taigi verčia pretenduoti į mokslą, ir būtent savimeilė verčia iškilmingai mokyti kitus, bet ne pačiam mokytis, taigi užkerta kelią į mokslą – mokslą pačia giliausia ir kilniausia šio žodžio prasme.

Dar mano patirtis sako, kad prie šito reiškinių savo ruožtu nemenkai prisideda „normalūs“ mokslininkai, kurie – matyt, iš baimės dėl nepakankamo savo išmanymo ir iš nepasitikėjimo savo protu – dažnai gana skaudžiai tokius „pranašus“ atstumia, tuo tik užaštrindami jų našlaitystę ir tik pakurstydami aistrą Byloti. Betgi tas, kas iš tikrųjų išmintingesnis, galėtų pamėginti tokį „pranašą“ prisijaukinti ir pažaboti, įkinkyti jo savimeilę tikram darbui, kad ji, užuot užsikirtusi bevaisėje atstumtojo didybėje, įrėžtų tikro, doro pažinimo arklą. Tuomet nevykęs „pranašas“ gal atvirstų į gerą mokslininką, o gal į gerą poetą. Mano įsitikinimu, ši mūsų kultūros „našlaitė“ iš tikrųjų sudaro didelį rezervą tiek mokslui, tiek literatūrai. O kas tesugeba lengva ranka atstumti, pats tėra tiek vertas.

Kyla nuojauta, beje, kad šis polinkis skubotai atstumti yra tikroji vidinė mūsų totalinės emigracijos priežastis – tiek emigracijos tiesiogine, tiek visomis perkeltinėmis prasmėmis. Paremkime, palaikykime, priglauskime vieni kitus, ypač sunkią valandą (–: Nes tik tuomet galėsime ir iš tikrųjų vienas kitą pamokyti.

Ši savo rašinį dabar paviešinti ryžausi dėl dviejų priežasčių. Pirmoji – ta, kad pastaraisiais metais internete esu užtikęs jį jau paviešintą kažkieno kito kaip „labai teisingą“. Taigi esu tiesiog priverstas skaitytoją perspėti. Antroji – kad jeigu jau ši „karma“ pasivijo mane, ir esu priverstas priimti už ją atsakomybę, tai noriu paversti ją būtent pamoka sau ir kitiems: pasimokykite iš mano klaidų, kaip iš jų tikiuosi pasimokęs aš pats, ir jų nekartokite!

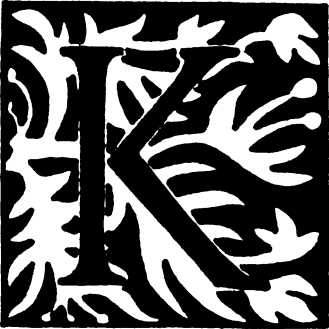
Būtis savaime nuostabi ir paslaptina, jos pažinimas įkvepia kur kas labiau nei bet kokie prasimanymai. Tereikia patikėti būtimi, iš visos širdies atsiduoti tikrovei, ir nei iškilmingai meluoti, nei apsigaudinėti nebesinorės. Tada ir savimeilė galės šiek tiek atsipūsti nuo savo pakylėto kliedesio. O kai ji bent trumpam prityla, patikėkite – tai tikra palaima (–).

NEIKAINOJAMAS TURTAS

"Žmogus nugalėtas tik tada,
kai liaujasi mėginęs..."

Don Juan

1. Laisvė ir Kalba

kalbėti svetimais žodžiais, vadinas, mąstyti svetimomis mintimis, atsiduoti svetimai galvosei, svetimai pasaulėžiūrai ir, iš esmės, svetimai valiai. Jeigu mūsų vertinimus, sprendimus ir galiau-

siai poelgius per akiai išpažįstamą primestą pasaulėžiūrą tvarko svetima valia, tai mes ne negyvename *savo gyvenimo*, bet esame tarsi svetimo kūno ląstelės, svetimų tikslų priemonės, būtent vergai. Žmogaus vergystė ar laisvė visuomet atsispindi jo kalboje, ir pagal žmogaus kalbą visuomet įmanoma atsekti, kam jis vergauja arba nusilenkia. Apie tai galima spręsti iš tam tikrų kertinių sąvokų, be kurių žmogus nebeįstengia reikšti savo minčių, apskritai galvoti, suvokti pasaulio anei susivokti pats, kurių nepajėgia išversti, išskaidyti, išvesti iš kitų, o į kurias tik visu svoriu remiasi. Tokios sąvokos, jeigu jos nėra gyvo pažinimo vaisius ir nėra užaugusios iš savosios kalbos, tampa vergijos pasaitėliais, nematomais laikais, kuriais slapta nuteka svetur mūsų dvasia ir gyvybės galios.

Kiekvienas "tarptautinis žodis" tad - pasivergimo, priklausomybės, pavaldumo tai "tarptautai" prisipažinimas. Dauguma vadinamųjų tarptautinių žodžių turi lietuviškus atitikmenis, didelė dalis yra netgi bendrąsiai, bendrakilniai su atitinkamais ar panašiais lietuviškais žodžiais, ir jeigu vis dėlto mes bevelijame kalbėti *svetima kalba*, tat rodo ne ką kita, o patį paprasčiausią vergiškumą, nepasitikėjimą nuosavomis mintimis, savo galva. Ištaręs svetimą žodį neva užsitikrini, prisiskiri jame iš anksto jau glūdinčią reikšmę, vertę, ir nebereikia tos reikšmės bei vertės žodžiui suteikti iš savęs, iš savo asmeniško patyrimo, nebereikia būti savimi. Tai ir yra vergo laikysena: tykojimas vogčia prisiskirti sau gatava, nustverti svetima, prisiplakti prie to, kas iš anksto reikšminga ir todėl vertinga. Gi laisvas žmogus reikšmių ir, vadinas, verčių šaltinio ieško savyje, savo išgyvenimuose, apmąstymuose bei pažinime, todėl, užuot be atvangos naršęs, šniukštinėjęs ir griebęs, įgyja galią *duoti*. Laisvas žmogus ne siekia susireikšminti svetima sąskaita, šitaip sykiu pasivergdamas, bet pats teikia savo betarpiškos aplinkos daiktams reikšmes.

Manyti, jog "istorinė situacija" verčia, jog "kultūrinis kontekstas" reikalauja, apskritai laikyti save paval-

džia dalimi kažkokio išorinio, aplinkinio, reikšmingesnio už save, patikimesnio už savo širdį "konteksto", vadinas, stačiai išsižadėti savo širdies, išduoti, parduoti sielą, išsiginti atsakomybės už savo supratimą, savo tikrovę, savo gyvenimą. Vergas nesiima abejoti, stebėtis, klausti, mąstyti pats, vergas nuolankiai arba iš aukšto svarsto svetimas abejones, baikščiai pavydulauja svetimos nuostabos, svetimais atsakymais užkamšo savąjį žingeidumą, vergas lipte limpa prie svetimo gyvenimo pilnatvės, tuomi tik susitaikydamas su nuosavu nepilnavertiškumu. Vergas vogčia stengias apgauti save ir kitus: prisiplakti prie svetimų vertybių, atkartoti, pamėgdžioti jas ir šitaip neva įgyti vertę savo ir kitų akyse. Tačiau kaip tik troškimas iš šalies prisiskirti vertę ir rodo, ir tik pagilina nepilnavertiškumą.

Obalsiai "sugrįžti į Vakarų kultūrą" - ar nuolankiai jai atsiduoti - tėra, deja, tik mūsų nepilnavertiškumo ženklas. Net jeigu jie ir žymi tikrą dvasinį troškulį, tai šis yra suklaidintas gosloko stalgio pasilygiuoti, prisigretinti bei alpiei pasigėrėti savimi, o ne gyventi, mylėti ir mąstyti atvira širdimi, ne savimi *būti*, drąsiai ir laisvai. O būti savimi - tai kalbėti savais žodžiais.

Laisvė - ne kokios nors patikusios spalvos tamsūs akiniai, ne būdas nelaisvei pašvelninti, o tiesiog nepri dengtas žvilgsnis tikrovėn; ne kuri nors pasaulėžiūra kaip padarinys, bet pats *pasaulin žiūrėjimas* kaip visų galimų pasaulėžiūrų šaltinis, ištaka, pradžia, kaip visų atskaitos taškų Atskaitos Taškas; ne atsakymai, tegu ir labai malonūs mūsų savimeilei, bet gyvas Klausimas; ne svetimos gairės bei vertybės, bet nuosavas, vidinis, pirmapradis pilnavertiškumas. Laisvas Vilnius nėra nei "Šiaurės Atėnai", nei "Pietų Stokholmas", kadangi jis, laisvas Vilnius - pats pasaulio vidurys.

Po tokios įžangos galima pamėginti tiesiog čia pat kilstelėti svečiai aptaisytos mūsų kalbos drapanų skvernelį, parakinėti, nukrapštyti vieną kitą "puošmeną", patruksėti svetur prikėrusią sielos bambagyslę, šiek tiek *atinterpretuoti* savo pasaulį nuo svetimų prasmų. Išsyk: *inter* (lot.) reiškia maždaug "intarp", "tarpe" arba "per", o *pretuoti* - stačiai "protuoti", "protauti"¹

¹ Siejant *interpretatio* su *presso*, spausti, panašiai, kaip kad *impressio*, "inspūdis", įspūdis, "interpressio" turėtų būti "perspūdis", o *interpretatio* tad - maždaug "perspaudinėjimas" Patebėjus, jog mūsų šie mintis yra tai, kas *įminti*, įspausta sąmonėje, *interpretatio* išeitų stačiai

Vadinas, reikia paprasčiausiai nepriklausomai *perpro-
tauti*, tiesiog nuoširdžiai *perprasti* savo pasaulį, prieš
griebiantis netikrą išsigelbėjimą žadančių svetimybų.
Neskubėjime prisidengti nuo gyvo pažinimo, apsidraus-
ti nuo savų pergalių svetur nuvalkiotų vėliavų skutais.
Mums dera atgauti savąją vėlę, savišką *mentalitetą*,
savo *mentą*, savas *mintis*. Tam reikia visų pirma *ekspli-
kuoti* savo sąmonės šerdį, "išplikuoti", "išplikinti"², apnuo-
ginti, išrengti ją iš prietarų, įpročių. Atidengti pačią jos
esenciją, "esintiją", "esatį", *esmę*. Atėjo laikas mūsų
Sielai nusimesti netikras galūnes, dirbtinius pratęsimus,
"pratąsas", *protezus*, ir atsiauginti tikras, atsiauginti
nuosavą gyvą kūną, prisikelti iš numirusių, iš naujo
įsikūnyti, *reinkarnuotis* savo kalboje, praamžei Šer-
džiai atsiauginti naują *karną*³, naują tošį naujai bylai -
kaip kad vynmaišį vynui, - kurioje įrašytume, įraižytu-
me, įrantytume savo runas (juolab latviškai *runat* -
tiesiog "kalbėti"). Atsiauginti mūsų gyvatai kalbą kaip
kad gyvatei naują odą, per kurią šviežiai susiliestume ir
gaiviai apykaitautume su aplinka. Ne pasiduoti svetimų
terminų vyliams, bet leisti laisvai stotis nuosavoms
ištarams, saviems *tarmenims*. Sielai atsiauginti deramą
kūną, Sūnui, vidiniam dvasios Vyriui, įsivyrauti mummy-
se, jeib pats sau išsirinktų kalbos *materiją* - sau mylimą
moterį, ištikimą ir atsidavusią. Kol mes ją sąvadausime
į Rytus bei Vakarus, tikrasis Karalius vėl neįgis valios
savo žemėje, nebus *suveren*as, "suvarėnas" (lat. *varet* -
"galėti", pr. *warrien* - "galia", angl. *warrior* - "karys"),
nebus karys, vadinas - nė karalius, neturės galios, varo,
vairo rankose, nebus "su varu", "su valdžia", "su valia",
"su vėle", ir bus mūsų vėlės vėl tarsi atskirtos nuo kūnų
- Vilnius nuo Kauno, - ir būsime mes nelyginant mirę,
negyvi, be valdžios ir galios savo pačių namuose.

Tauta - tarytum iš visų mūsų gyvenimų suverpta
virvė, supinta kasa, tauta pati yra visų mūsų *kontekstas*,
audinys, sanaudas, "sandygsnis", "sandiegstas", "san-
daiga" arba visų daiktų "sandaiktis". Visų saitų sąsaitas,
sietynas, savaip nušviečiantis tikrovės pavidalus. Sietu-
va, tarsi neįžvelgiamosna vyzdžio iščiosna suėmus savin
visų galimybių galus. Visa ko apibrėžto ir atidalinto, visų
dalykų ir dalių dalia, lemtis, vienovė, visoms lietoms
viena *lietuva*, mūsų vienintelė Lietuva, kurioje ir kurios
atžvilgiu teįgyjame prasmę, susipratimą. *Politinė* - *pi-
lietinė*, nes gr. *polis* mūsųškai buvo tiesiog *pilis* - bei
ekonominė - "ūkionuominė", paprasčiausiai *ūkinė* arba
ūkvaldinė, nes gr. *oiko* reiškia "ūkis", o *nomia* reiškia
"valdymas", "nuoma" - Tėvynės apraiška, valstybė, tėra
blankus atšvaitas anos Lietuvos, kuri auksinės šviesos

lietumi išlyja į mūsų ištroškusias širdis lemiamą valandą.
Mūsų kalba - tarsi kita, aukštesnė pakopa link tikrosios
Tėvynės. Gimtoji kalba, gimstanti gerklėse iš širdies ir
proto meilės, yra aukščiau už pilvą, jei tik nestovime
aukštyn kojom. Neiškeiskime tad savo aukso į popierinį
pinigą - pigieną. *Kalba* - tai tautos alcheminė *kolba* ("al-
kimia" - arabų, Avestos išpažinėjų ainių, žodis *kimia* -
"gimija" - su artikeliu *al*), "giminis indas", *gimda*, ku-
rion kitados iš aukščiau indėtas, įdėtas, įdiegtas diegas,
daigas, daina, įdėtas Dievo spindulys - sėkla, siela -
bręsta dabar Sūnaus - laisvos dvasios žemėje, balto
sielos karžygio raudonam kraujo kūne, mūsų tikrosios
laisvės užgimimui.

Visa tai, žinoma, šiek tiek primena *mistiką*, t.y.
kažką slapta, nuslėpta, užverta, aptverta nuo prašalaičio
akių (gr. *mystes* - pažodžiui "užskleistas", "užvertas",
"uždarytas", "užtvertas"), tarsi sandarus *miestas* vidur
girių, tvirtais mietais sumiestas, tvirtu gardu sutvertas
Gardinas, nuo užpuolikų išeikvotojų sergstintis mūsų
vėles Vilnius, mūsų tikrosios Tėvynės nematoma Sosti-
nė. Kalba ir yra šito mūsų Miesto gardas, ir kiekvienas
žodis - polius Slaptosios Pilies gynyboje. Nes *gynyba*
yra *žinyba*, besąlygiškas pažinimas, nesuvaržyta sąmo-
nės laisvė, graikų *Gnosis*, "Žinosys", įsikūnijęs kalboje.
Šitas Miestas - mūsų dvasios Tauroja, o kiekvienas
svetimkūnis jame - "Trojos arklys".

Pažvelgę pasaulin "pro nuosavą kalbą", tarsi "iš
vidaus", susidūriam su netikėta, ne visai "mokslinė",
kukliai šnekant, pasaulėžiūra, kuri pirmąsyk gali kiek ir
gluminti. Tačiau neskubėjime nieko neigti ar teigti,
tebus tat nelyginant daina, kurios juk neatmetam tik
todėl, kad ji "moksliskai nepagrįsta". Juolab galbūt šalia
vadinamosios "mokslinės" dar yra galima ir kita, kitokia
- ne prieštaraujanti, bet papildanti, sugyvenanti, kaip
sugyvena tarpusavy dvi rankos, dvi kojos, dvi akys, dvi
ausys - visiškai nė neįtariama pasaulėžiūra, galbūt sly-
pinti visai čia pat, mūsų gimtosios ir mus ligi šiol tebe-
gimdančios kalbos gelmėse. Nesvarbu, kaip tą stebu-
klingą pasaulėžiūrą pavadinsime, svarbiausia, kad ji atveria
Miesto vartus; pramerkia visų kitų pasaulėžiūrų vokus;
praskleidžia ne išdžiūvusio proto, bet gyvos širdies pa-
saulį, kuriame klesti nebe nuolatinis tarpusavio aiškini-
masis, derybos, ginčai, kivirčiai bei vaidai, nesibaigiantis
teisinimasis, grindžiamas kažkokia "teise", vis kažko
nepasidalinant, bet juokas ir meilė, meilė ir vėl juokas,
tuščiomis, beginklėmis rankomis švelniai lytint kiekvie-
nam savo - visų vienintelę - Lietuvą, tokio trumpo,
brangaus ir nepakartojamo savo gyvenimo akimirkų

"permintijimas", kitaip sakant, būtent "perprotavimas". Lotynų kalboje
dar yra žodis (com)*prendo*, (com)*prechendo*, (su)griebti, (su)čiupti, "staiga
(su)spausti", kurį vėliau kaip pagauti, (su)vokti, (su)prasti. Gi *suprasti*
arba tiesiog *prasti* es. l. III. a. virstų *pranta*, iš kurio atgal būtų galima grįžti
į bendratį "prantyti", "prantti". - Panašiai galima pažvelgti ir į *presso* bei
prendo. Dar akivaizdesnės sąsajos būtų išrikiavus eilėn *spausti*, *sprauti*,
spręsti, *prasti*, *protas*.

² *Plica* lot. klostė; *plico* - klostyti, kloti, supti; *explico* - išskloti,
ištiesti, išplėsti, išvynioti, atskleisti, todėl *explicatio* pažodžiui
išdėstymas, išsklotinė, sklaida. Tačiau mes turime lietuvišką *pleikti* - plėsti,
tiesti, kloti, todėl "eksplikacija" būtų tiesiog "išpleikatija", "išplaika" (kaip

kad yra sanplaika, "komplikacija") arba "plaikas". Betgi jau yra lietuviškas
žodis *pleikė*, plika vieta, išplikimas, lopinys - žodis, nustatęs užtikrintą
"eksplikacijos" giminystę su plikumu. (Juoba, kad tautosakose mintys,
sąmonės turinys, neretai palyginamas su plaukais, kasų supynimu,
paleidimu bei perpynimu, "susivėlęs protas" - su plaukų kaltūnu; gi
atsisveikinimą su praeitimi, sielos apsisvalymą, proto nuskaistinimą neretai
lydėdavo galvos nuskutimas plikai - savotiška "eksplikacija".)

³ Lot. *carnis* - maita, mėsa, kūnas; prūsiškai *kermens* - kūnas; liet.
kermėti - augti, vežėti; *karna* tad būtų maždaug "augmuo", "tai, kas apauga
šerdį ("Širdį", sielą) ar ašį (Aš), arba kuo apaugama maitinantis", t.y. maisto,
mėsos kūnas, arba tiesiog kūnas.

vėrinį, kurių kiekvienoje - tarsi ištisas pasaulis rasos lašely - užrašyta viskas, kas buvo, yra ir bus.

2. Kalba ir Mokslas

Mokslas tyrinėja vadinamąją *objektyvią* tikrovę, priešpastatydamas* jai *subjektyvią*, kurios, atvirai kalbant, jis nė nelaiko būtent tikrove. Objektas (*objectus*) ir subjektas (*subjectus*) - tai lotyniški žodžiai, raktiniai vakarietiškos pasaulėžiūros žodžiai, neturintys lietuvių kalboje tiesioginių atitikmenų. Tokių atitikmenų lietuvių kalboje nėra todėl, kad ji atstovauja kitokiai pasaulėžiūrai, ji globia savy ir nedrąsiai teigia savimi apskritai kitoki tikrovės supratimą, kurio kitados išsižadėję vardan svetimų, ir praradome vidinę, o galiausiai ir išorinę laisvę. Nūn mūsų beašę, svetimdvasę sąmonės būklę ryškiausiai rodo svetimybės kalboje.

Objectus lietuviškai būtų maždaug "stovįs priešais", "esąs prieš", "kliūtis", "dalykas", "reiškinys". Netgi nekalčiausiai atrodantys "dalykas" bei "reiškinys" nusako kažką atidalintą, atskeltą bei galutinai išreikštą, išversta viduriais lauk, išiežta, nebegyva. Tačiau nei "dalykas", nei "reiškinys" vis dėlto neturi tokio stipraus priešpriešos, svetimystės, netgi gniuždančios prievartos prieskonio, kaip *objectus*. Ir šitas priešiškus savaime reikalauja aukos - subjekto. *Subjectus* - tai pajungtas, "esąs po", "žemesnysis", "palenktas", "veikiamas" arba "paveiktas", "pavaldus". Arba tiesiog "pavaldinys". Užtat ir išeina, jog aplink drykso objektyvi - priešiška, svetima, kliudanti - tikrovė, o viduj, savy - tik menkas, niekingas jos pavaldinys, jos poveikių auka subjektas. Vergas, negimėlis, suskurdęs iš neapykantos, pasišovęs paskersti, išskrosti bei išdarinėti "objektyvią tikrovę" skalpe(i)liu, kad tik kaip nors išsinėrus, išsivadavus iš jos - motinos materijos (lot. *mater*, rus. *materj*, *matj*), tapusios pamote, - įsčių daboklės.

Tai, ką vadiname mokslu, nėra kažin kas visuotina, būtina ir privaloma, o tik tam tikros vienos pasaulėžiūros santykių su pasauliu įrankis bei kovos už įsiviešpatavimą ginklas. Mokslas - tai lotynų kalboje glūdinčios ir Vakarams būdingos pasaulėžiūros nulemtas pažinimas ir savivoka. Tokia pasaulėžiūra nepripažįsta kitokio pažinimo arba nelaiko jo pažinimu išvis, o mokslas savo ruožtu atmeta kitokios pasaulėžiūros galimybę arba, balsiai pripažindamas, pagiežingai neigia jos atraminius taškus. Tai suprantama, kadangi mokslas, pamėginęs pažvelgti į pasaulį ir save pasaulyje *kitaip*, liautųsi buvęs mokslu, o virstų bergždžių ženklų bei žodžių kratiniu, teturinčiu vienintelę paskirtį: visokeriopai įtvirtinti bei saugoti įprastą gyvenimo būdą ir negailestingai triuškindi bet kokios kitos pasaulėžiūros bei su ja susijusio *kitokio* gyvenimo būdo užuomazgas. Mokslas yra pilvui pasivergusio proto ginklas. Mokslas - mūsų baimių ir įpročių sargas, šarvai, dengiantys drebančias kinkas. Mokslas - tai nuosavos širdies, sielos baimė, slapstoma po gelžbeto-

ninio "objektyvumo" šarvais.

Tačiau visai išsiginti širdies neišeina, todėl tarp *subjectus* ir *objectus* įsiterpė *culturę* - "įdirbis", "priežiūra", "puosla". Iš savo, lietuvių kalbos, pusės galima pridurti, jog kultūra yra tai, kas iškulta, kas išlukštenta iš pelų, išgliaudyta iš negyvo kevalo, savotiškas grynuolis, branduolys ir sykiu šito branduolio - giliausios vertybės, tikrosios Vertės, Brangiausio Turto - paieškos.

Esmiškai čia ir slypi lotynų ir lietuvių pasaulėžiūrų skirtumas: lot. *lotio* - apsiplovimas (nė neminint *lotium*), o *lito* - atnašavimas gera lemiančiam ženklui, aukojimas vardan Gero Ženklo. Lotynas *apsiplauna* nuo žemo, netikusio, priskretusio ir sutepusio pasaulio, lietuvis gi lieja, *aukoja* savo tikrovei, kuri jam savo ruožtu yra geras ženklas (apie tai kalbėsime kitame skyrelyje). Lotynui *cultura* - tik tarpininkas tarp *subjectus* ir *objectus*, jau iš anksto, savaime esančių priešiškam, atostūmio, pasibodėjimo santykių, tik žmogaus varganos būklės žiauriame pasaulyje pašvelninimas, pamaloninimas, tik pasigraudenimas ar, geriausiu atveju, stoiškas nusivylimas pasauliu ir savimi. Gi lietuviui, priešingai, *subjectus* bei *objectus* - neverti dėmesio pelai, kuriems nė žodžių dirbtinai išgalvoti nėra reikalo. Širdis yra vidurys, žmogaus būties "aukso vidurys", stojus širdies tikrovėn nebelieka nieko tokio, ką būtų galima pavadinti *subjectus* ar *objectus*, visa kas yra vieninga, vientisa - vienatinė tikrovė su ašimi širdyje. O toji Ašis ir yra tikrasis Aš, išlukštentas, iškultas - čia skausmo ir kančių, tikrojo krikšto, prasmė - nuo visų "objektyvistinių" ir lygia greta "subjektyvistinių" prietarų: įsitikinimų, nuomonių, teiginių bei neiginių, apibrėžimų, atribojimų, reikalavimų, poreikių, užgaidų, įnorių bei įpročių. Tikroji Širdies Ašis yra *iki* bet kokio minčių susidėstymo, tai ne minties objektu paverstas subjektas, bet visų minčių ištaka, šaltinis, nežvelgiama vyzdžio gelmė. Jos negalima apčiuopti, pavadinti, įvardinti, įterpti į kokią nors išbaigtą - kad ir nepaprastai "dvasišką" - pasaulėžiūrą; toji Ašis pati yra bet kokios pasaulėžiūros - žiūrėjimo į pasaulį - atrama, atspirtis, kertinis akmuo, Akis. Tai ne dar vienos išgalvotos pasaulėžiūros spalvoti akiniai, bet pats plikas žvilgsnis. Nuoga, atlapota tikrovei širdis.

Mokslas ir visa lotyniškoji *paradigma* (gr. *paradeigma* - "pavyzdys", bet atidžiau pažvelgus, tai "perdeigma", "perdiegimas", "persodinimas"; arba "perteika"; arba "perdaigtis") išorinį pasaulį laiko savaiminiu, savarankišku, pirminiu, todėl mokslinė mąstysena stengiasi palenkti, pritaikyti, prisaistyti, *pajungti* (lot. *subjecto*) sąmonę tam "išoriniam pasauliui". Mokslas supriešina vidų ir išorę, teigia išorės pirmenybę ir, trečiu žingsniu, pavergia jai vidų - tą nereikšmingą išorės liekaną, savotišką pačios išorės nesavarankišką dalį, materijos atplaišėlę, motinos negimėlį, kūdikėlį virkšteliautoją. To, kas niekuomet išoriškai, daiktiškai neprasireiškia, mokslas ieško paviršiuje, išreikštyje; priezasties pasekmėje; pradžios - pabaigoje. Todėl mokslas iš esmės veikia ne ką kita, o tik siekia vidų pamatyti kaip išorę, išorėje, vidų *paversti* išore; gelmę - paviršiumi (kas jau nebe šviežia, bet pavirta); gyvą žvilgsnį - drausminančiai įrėmintais

* Kalbininkams: supriešindamas juos taip, kad jų tarpusavio *aktistata* virsta *priešstata*.

akiniais arba apskritai negyvu akies piešiniu, įvaizdžiu; dar negimusį gemalą jau mirusiu lavonu. Mokslas suplokština, išglobia, nulėkština, skerdžia, išdaro, išdarinėja. Mokslas paprasčiausiai *išverčia iščias*. Mokslas - tai mėsiniuko peiliu apsiginklavus nežinomybės, neapibrėžtumo, neapčiuopiamybės, laisvės ir nenumalšinamos judros, skvarbumo, gyvasties baimė.

Išieždamas mokslas sykiu *vidurį paverčia pak-raščiu* ir, atėmęs Širdies Ašį, pavergia žmogų. Mokslas visą pasaulį paverčia vadinamąja provincija (lot. *provincia* - "priteistumas", "kaltė", "pareigybė", "prievolė", "priedermė"), būtent verguva. Tai visa ko savito ir savaimingo *išniekinimas*, pavertimas *nieku*, nes mokslas karštingiškai bijo menkiausios nepažabotos, neprakiurdytos, nepalaužtos žėrinčių akių paslapties. Pats jis savo ašies, savo vidurio neturi, jis gyvas ne sava širdimi, bet tuo, ką pjausto, kaip ir "mokslinė pasaulėžiūra": ji laikos ne kokia nors ašimi savyje, bet kitokios pasaulėžiūros neigimu. Tai maitvanagio pasaulėžiūra, bebaigianti ištrėkti, išmėsinti ir supusti visą pasaulį. Tačiau įveikiama tokia pasaulėžiūra ne su ja ginčijantis ar bylinėjantis, bet paprasčiausiai ją nusimetant, išsineriant iš jos ir stojant kiton - savo vidinės Ašies, savo nuogos širdies - žiūron.

Įdėmiai ir neprietaringai pažvelgus taps akivaizdu, kad nėra jokio "išorinio", "objektyvaus" pasaulio anei jokio "subjekto", jokio atskiro nuo pasaulio manęs. Visi mano potyriai ir išgyvenimai, visi jausmai bei mintys yra neatskiriami nuo regimų, girdimų, lytimų, uodžiamų bei skanaujamų pavidalų, sudarančių mano suvokime ištisą pasaulį. Tai ne "išorinis" pasaulis, tai *mano pasaulis*, nes *nėra jokio kito pasaulio, be mano juslinių išpūdžių, su jais susijusių jausmų bei minčių visumos*. Ir nėra jokio manęs kažkur anapus šitų išpūdžių, jausmų bei minčių. *Aš ir mano pasaulis esava viena*. Mudu neatidalinami, neperskiriami, kaip neatidalinamas yra skonis nuo skanavimo, reginys nuo regėjimo, garsas nuo girdėjimo, kaip neatskiriamas yra ratas nuo savo ašies. Aš - tai tik mano pasaulio ašis, įvairiausių išpūdžių bei jų tarpusavio vertinimų sąkirta, nei daugiau, nei mažiau.

Visa tikrovė yra *čia ir dabar*. Apskritai nėra jokios kitos tikrovės. Nėra ateities anei praeities: praeitis jau praėjo, ateitis dar tik ateis. Praeitis ir ateitis tėra žodžiai lūpose, mintys galvoje, jausmai - ilgesys arba apmaudas, baimė arba viltis - krūtinėje, tačiau visi jie iš tikrųjų yra *dabar*. Kiekvieną kartą tik *dabar*. *Istorija* tėra *ištara*, sakmė, būdas surikiuoti, nusakyti ir atpažinti dabartį.

Kad ir ką sumanytum *patikrinti*, kad ir kuo įsitikinti, visuomet tai padarai tik tos akimirkos dabartyje, tą akimirką, kai *patiki*; kad ir kokias taisykles būtum išmokęs, kad ir kokiais dėsniais kliautumeis, visi jie yra tavo galvoje, dabar, tą akimirką, kuomet apie juos galvoji, kuomet jų paisai, laikais ar saugais. Viskas, kas tik pasaulyje yra žinoma, yra žinoma dėka šito nuolatinio visų mūsų dėmesy vykstančio *dabar*, o pats *pasaulis randas mūsų sąmonėje*.

Pasaulyje nėra nieko, kas nėra *dėmesy*, o ką nors patikrinti - lemiamas "moksliskumo" svertas - reiškia būtent pamatyti, išgirsti, pačiuo pinėti, užuosti arba paska-

nauti, patirti ir apmąstyti, žodžiu, paliesti dėmesiu, išskelti dėmesin, atverti dėmesiui. Nėra jokio "išorinio pasaulio", o tik mano dėmesy atgiję juslinių išpūdžių pavidalai, jausmai bei mintys, dėmesio duomenys. Ir, kita vertus, nėra dėmesio be duomenų, be to, kas vienaip ar kitaip stebima, į ką jis sutelktas; nėra sąmonės be pasaulio. Sąmonė ir pasaulis - tarsi minėtas ratas su ašimi: jie neperskiriami, neatidalinami. Visas pasaulis tad yra tarsi įsikūnijęs *sapnas (sue opnos* pagal atstatytąją indoeuropiečių prokalbę - "savas regėjimas, reginys"), neatskiriamas nuo sapnuotojo, net jeigu būtų ištis siaubingas; tarsi skaidrės atšvaitas ant sienos, neatskiriamas nuo skaidrės. Dėmesio šviesa peršviečia skaidrę - mano sąmonės turinį, mano būdą, visokeriopų mano polinkių, įpročių, nuotaikų, bruožų bei ypatybių paveikslą - ir paverčia jį pasauliu, kurį "sapnuoju", kuriame gyvenu.

Diemesio šviesa *dieja* kiaurai mane ir šitaip prikelia, pažadina, sukuria pasaulį, nebūties naktį paverčia gyvenimo *diena*. Todėl jis yra mano *Dievas*.

Todėl *kurti ugnį* - įžiebtį žibintą, šviesos šaltinį, sutelkti dėmesį - ir *kurti pasaulį*, pavidalus, daiktus - jos atšvaitų žaismą - yra tas pats.

Tikrasis Aš, pasaulio Ašis, ir yra šitas Žiburys, Amžinoji Ugnis, Diemesys. Jis ir yra Būties Versmė, tas, kas nepriklausomai nuo nieko, savaime, pats iš savęs *esti - esmė*. Kaip tik todėl *aš esu asmuo*.

Lietuviškas tikrasis *aš* - ne lotyniškas *subjectus*, kamuojamas nepilnavertiškumo prieš savo pasaulį, išdžiovintas slaptos neapykantos savo pasauliui, apsvaigintas garbėtroškos, keliaklupsčiavimo prieš savo atspindžius, ne medžiojantis svetimas - pasaulio - nuomenes apie save vergas, apsalęs ir apakintas marmurinių savęs vaizdinių, kuriais guodžias iš baimės būti, koks esąs, iš baimės tiesiog *būti*. *Subjectus* nėra tas, kas esti, jis nėra esmė, o tik pramanas, iškamša, rodoma kitiems, kaukė, po kuria slapstomasi. Kaukė neturi savo būties, ji nėra tikrovė, todėl *subjectus* pasmerktas nuolatiniam tikrovės troškuliui ir sykiu baimei, kitaip sakant, "moksliniams tyrimams" Lietuviška asmenybė - ne "persona" (lot. *persona* - "kaukė"), ne svetimų spektaklių "personažas", o kažkas visiškai priešinga tai, kas *savaime esti* kiekviename mūsų. Todėl ir "patikrinti", išgyventi asmeniškai - o niekaip kitaip nieko nė neįmanoma išgyventi - šitą savo Ašį ir stebuklingą jos pasaulėžiūrą pajėgs tik tas, kas įstengs išsirengti iš savo baimės šarvų, nusiplėšti kaukes, nusigremžti įpročių ir prietarų grimą, nusikratyti visų svetimybų, visa ko netikro, negyvo, neesmingo; tas, kas išdrįs stoti stačias ir nuogas vidur savojo pasaulio.

Tik tas, kas išdrįs perrėžti sau krūtinę ir atidengti tikrovės vėjui savo nepadoriai gyvą, pliką, trūkčiojančią širdį.

3. Mokslas ir Magija

Visas pasaulis, visa betarpiškoji *dabar* tikrovė, visi regimi pavidalai bei spalvos, visi girdimi garsai, uodžiami kvapai, skoniai ir prisilytėjimai, visos nuotaikos, jausmai, troškimai ir baimės, visos mintys, įžvalgos,

nuojautos, žodžiu, viskas, kas sudaro vadinamuosius "išorę" ir "vidų", patį žmogaus būdą ir jo būtį, viskas yra vieninga, neišardoma, neatjungiamo. Nėra jokių "išorės" įspūdžių, jokių potyrių be žmogaus, juos patiriančio, nėra, kita vertus, ir jokio žmogaus, jokių savaimingų bruožų, jokio savito būdo be "išorinių" aplinkybių, kuriose jis atsidūrė ir reiškiasi. Gyvenimiškos aplinkybės kaip tik ir yra žmogaus būdo išraiška, tarsi medis, užaugęs iš jo sielos sėklos. Ką pasėsi, tą ir pjausi; kaip pasiklosi, taip išmiegos.

Tačiau šitaip paregėtas pasaulis yra ne tik nebeatšaukiamas mano būdo - visų glūdinčių manyje polinkių ir baimių - padarinys, bet ir akivaizdus *ženklas*, tarsi "kelio ženklas", rodantis mano judėjimo, vystymosi, mano kelionės kryptį. Visa tikrovė, visi man nutinkantys nuotykių kartu su jausmais, kuriuos many sukelia, bei mintimis, kurias apie juos galvoju, yra vientisas Ženklas, neklystamai rodantis susidariusią padėtį. Kiekviena gyvenimo akimirka, kiekvienas *dabar* yra toks "kelio ženklas", kurio galiu paisyti arba nepaisyti, kuris tačiau visad atspindi tikrąją padėtį. Tas Ženklas ir yra pati "tikroji padėtis".

Tokie Ženkilai, mainydamies kas akimirką, tarsi lekiant greitkelio, sudaro lyg ir kokią Raidžių - išraidytų, išraitytų, išrantų Runų - seką, vorą; mano dienas paverčia Žodžiais, kuriuos nugyvendamas sykiu užrašau ir perskaitau, perskaitau ir užrašau; mėnesius - sakiniiais, metus - pastraipomis, o visą gyvenimą - ištisa Knyga. Šitoje Gyvenimo Knygoje - Žnygoje - yra viskas, ką apie žmogų galima sužinoti, "perskaityti", viskas, ką žmogus savo būdo vedamas pats apie save "parašė" gyvendamas.

Tokie akimirkų Ženkilai - Raidės - yra sukibę tarpusavyje, kiekviena raidė *dabar* turi atmintį apie prabėgusias ir slapta byloja apie ateities galimybes. Lygiai taip pat sukimba į grandines Žodžiai, Sakiniai. Mano gyvenimas - viskas, ką aš pačiu savo buvimu "parašysiu" ir "perskaitysiu", kokias Raides suversiu ant savo gyvenimo nities, - priklauso nuo to, kaip aš suprantu savo dabarties Ženklą. O apsprendžia ir riboja šitą supratimą man įkandamos reikšmės, kurias teįstengiu jame įžvelgti ir atpažinti, *pasaulėžiūra*, įreminanti tikrovę ir nuspalvinanti ją tam tikra spalva. Esniškai aš gyvenu ne pačioje tikrovėje, kokia ji yra savaime, bet perkoštoje pro mano pasaulėžiūrą. Todėl kuo erdvesnė, talpesnė pasaulėžiūra, kuo platesnis akiratis, tuo daugiau tikrovės, būties, tiesos, laisvės gyvenime.

"Objektyvi" pasaulėžiūra atstumia pasaulį, vertina daiktus ne jų pačių esmės, ne jų pačių būties požiriu, bet tik naudos arba žalos "subjekto" atžvilgiu matu, padaro daiktus svetimus, negyvus, atsitiktinius, į visumą juos besujungdama tarsi iš šalies, "iš aukščiau" primestais dėsniais, įstatymais, prievolėmis. Todėl ir kalba tokios pasaulėžiūros yra "analitinė", sunarstyta iš tarpusavy atsitiktinių, vidujai nesusijusių dalių pagal išoriškas joms taisykles. Tokia yra ir "vakarietiška" gyvensena, kad ir kokios tos taisyklės atrodytų švelnios. Gi lietuvių kalba yra "sintetinė" (gr. *synthesis* - "sanderinė", "sandarna", "santaisa", "santiesa" arba tiesiog *santysis*, vientisumas),

jos žodžių reikšmės susiję tarpusavy vidiniais prasmės latakais, vidinėmis sąsąukomis suaugę į vientisą "prasmių apykaitos tinklą", audinį. Jei vakarietiškas analitinės kalbas galima palyginti su kroviku arba *nešiku*, tampančiu ant kupros sunkias, negyvas reikšmių dėžes, tai lietuvių kalba yra *neščia*, ji *savy* neša *gyvo* pasaulio užuomazgą, Sūnų. Ji teigia vientisą, apsimijusį apie vieną Ašį gyvenimą, apie dvasios stuburą apsirangiusią gyvatą. Tai *maginė* kalba.

Maginėje tikrovėje nėra priespaudos "iš išorės", todėl nėra nė prispaustojo, vergo "viduje". "Išorė" ir "vidus" nebe supriešinti, tarp jų įvyksta staigus susijungimas, persilieėjimas, pusiausvyros žybsnis, tarsi žaibas staiga nutviektų viską akinančia įžvalgos šviesa. Maginiu požiriu "aš" ir "neiš" yra neatskiriami, jie yra vienos lazdos - mano akiračio stipino - du galai: aš, ašis - ir pasaulis, ratlankis. Tarp manęs ir daikto visad *stiebias* prasmės *stipinas*, atremtas į mano *stebėjimą*, dėmesį, įstriegtas į tekinio *stebulę*. Akivaizdu, jog krutinant vieną lazdos galą, visad juda ir antrasis. Maginiu požiriu beprasmiškas ir tuščias darbas yra "judinti daiktus", taip sakant, keisti pasaulį. Magijai rūpi tai, kas čia pat, visad po ranka - artimieji, vidiniai lazdų galai, vaizdžiai šnekant. Magijai rūpi tik tai, kas asmeniškai, tik tai, kas esminga. Pažinus bei išmokus paveikti ar net apvaldžius save, savo "sąmonės turinį", savo "būdo skaidrę", pro kurią atšviestas aplinkui plyti "išorinis pasaulis", šis taptų suprantamas bei paveikus savaime, nė nebesirūpinant neatsekamomis "priežasčių- pasekmių" grandinėmis. Grybautojas nieško grybų pagal požeminius grybienos išgyslojimus, grybautojas pamato grybą iš toli, vienu žvilgsniu, visą iš karto.

Maginis santykis su tikrove yra ne priežastinis, bet prasminis. Maginis žvilgsnis nieško "išorinių", "objektyvių" įvykių priežasčių, bet stengiasi įžiūrėti betarpiškos, čia pat ir dabar susiklosčiusios padėties *prasmę*. Maginis suvokimas - tai pagauti dabarties akimirkos Ženklą, skaityti Raidę, Žodį, Sakinį, perskaityti savo pasaulį ir save pasaulyje. Magijos užduotis - *pažinti save*.

Kiekvienam turbūt nesyk yra tekę susidurti su netikėčiausiais sutapimais, reikšmingiausiais, lemtingais atsitiktinumais, kuomet įvairiausi šiaip jau pabiri mažmožiai staiga stulbinančiai sugula į vieną akivaizdžią Prasmę, susidėsto į vieną Ženklą. Šitokio tikrovės kaip Ženklo patyrimo metu visiškai nekyla joks susirūpinimas atskirų jo sandų "priežastingumo grandinėmis": kad ir kaip viskas būtų suėję į viena, svarbu tik, kad *suėjo*. Vienusyk mes tegalime būti vienoje būsenoje, vienoje laikysenoje, tiek kūnu, tiek siela, todėl jeigu nusiteiktume priežasčių tyrimams, skilę į "vidų" ir "išorę", prasilenktume su vieninga Prasme, gi atsidėję Prasmei, galime nebepaisyti priežasčių. Patyrus pasaulį kaip Magiją, mokslui paprasčiausiai nelieta laiko, kaip kad nėra laiko gramatikai kalbos, kuomet ja iš visos širdies dainuoj.

Tačiau juk mokslu užsiimama ne vien iš smalsumo: mokslinis pažinimas įgalina *pakartoti*, savo valia *atlikti* ar bent jau *numatyti* įvykį, kurio priežastys buvo

išaiškintos. Čia glūdi mokslo *jėga*. Magijos lemiama įžvalga yra ta, jog į vieną Ženklą, į vieną daugelio įvykių susiklostymą, į vieną tam tikrą laukiamą dalyką padėti nematomos jų priežasčių srovelės suteka *taip pat neišvengiamai*, būtinai, dėsningai; jog pats Ženklas sutvarko pasaulį, aplinkybes, surikiuoja įvykius pagal savo vidinę darną. Įvykius perprasti ir numatyti galima ne tik pagal jų priežastis, bet ir pagal jų *prasmę*. Taigi, maginiam pasaulėvydy, *prasmė yra jėga*.

Ir kaip tik dabar itin tinka prisiminti, jog latviškai "prasmė" yra būtent *jėga*. O jeigu dar abi aptarinėjamos pasaulėžiūros, mokslas ir magija, mums susišauktų su žmogaus kūnu ir *siela*, nebeatrodytų atsitiktinis ir giminingos mums rusų kalbos žodis *sila*, "jėga"

Požiūris į tikrovę kaip į ženklą, *simbolį* (gr. *symbolon* - maždaug "ženklas", "prasmuo"; mūsiškai tat tiesiog "žymbalas" arba "žymuolys", kaip kad Sigizmundas yra Zigmantas ir Žygimantas) dabartiniame Vakarų pasaulyje vadinamas *semiotiniu* (gr. *semeion* - "požymis", "ženklas", mums tat "žymėjonas" arba tiesiog "žymėjimas", "žymė") ir siejamas su semiotikos mokslu. Tačiau vadinamasis semiotikos mokslas kaip tik ir peržengia lotyniškos pasaulėžiūros rėmus, o sykiu nusistovėjusio mokslo supratimo ribas. Semiotika nebetiria "objektyvios" tikrovės, kadangi *prasmė negali būti objektyvi*, išoriška, atskirta nuo "subjekto" ir supriešinta su juo. Prasmė kaip tik yra "išorės" ir "vidaus" sąlyčio taškas, kurio atžvilgiu jokios "išorės" anei jokio "vidaus" nebėra apskritai - tėra Ženklas ir jį persmelkianti, jo teigiama Prasmė. Arba dar griežčiau: Ženklu apsireiškusi Prasmė, Ženkle įsikūnijusi Prasmė, kaip kad siela kūne. Iš tikrųjų "išorė" yra ženklas, prasmės kūnas, o "vidus" - prasmė, ženklo siela, vėlė (semiotikoje tat vadinama "signifikanto" bei "signifikato" vardais). Kuomet pats pasaulis virsta Ženklu, jis yra Vėlė ir Kūnas - Vilnius ir Kaunas - viename, į vieną sulieta *Lietuva*. Vyras - vyraujanti dvasia - ir Moteris - visuotinė moterija, materija meilės glėby. Meilės glėby, o ne pagiežingos neapykantos, nuožmaus pavydo liepsnose bei pasipūtėliškos negalios apledėjime.

Jeigu šitokią mokslą išrengtume iš paikų ir beprasmių svetimybių (jos beturi vieną - mūsų vergystės - prasmę) bei priimtume kaip pasaulėžiūrą kasdienybės supratimui ir elgesiui joje, gautume ne ką kita, o būtent magiją. Ženkle, sujungusiame Sielą ir Kūną, dėsningai susijungia ir pačios "nesutaikomos" pasaulėžiūros, abu "pažinimo lazdos" galai - magija ir mokslas. *Magija* yra kaip tik *mokslas* apie prasmės jėgą.

Bet magija - tai ir prasmės jėgos įvaldymo menas ("menas" latviškai *māksla*). Prasmės jėgos patyrimo įgūdžiai suteikia galią, kuri yra ne kas kita, kaip užmanymo - mentos, "vidaus" - ir padarinių - daiktų, kūno, "išorės" - sujungimas, sugebėjimas veikti, padaryti ką iki galo, kurti ir dirbti. Rusų kalboje tad magija prigijo žodžiuose *moguščestvo*, *moščj*. Anglai, pavyzdžiui, turi atitinkamą žodį *might*; vokiečiai - *macht*. Įgijęs galią tampa didis, didingas, tai žymu tų pačių lotynų žodyje *magnum*. Ir galiausiai išmanantis magiją, magijos mokslą ir meną,

nuo seno vadinamas *magistru* (lot. *magister* "valdytojas", "turįs galią"; pažodžiui "tas, kurs esti magas", *mag-ist, est-er*, "magestorius") arba šio vardo trumpiniu *meistru*.

Tačiau idant sujungus vidų su išore - savo norus su jų įgyvendinimu - vieningam išsipildymo Ženkle, magija liepia rūpintis ne tiek pačiu įgyvendinimu, ne padariniais, ne vaisiais, ne išreikštimi, ne daiktais, ne materija, ne tolimuoju, išoriniu "lazdos galu" (kuris prie tos moters liečiasi), o būtent artimesniuoju, vidiniu - pačiais savo norais. Todėl magija iš esmės yra mokslas apie norus ir norėjimo, *magėjimo* menas. (Prisimintinas čia vokiškas veiksmazodis *mögen*, norėti ir galėti sykiu, maždaug valioti arba velyti). Ko aš iš tikrųjų noriu, nūstu, trokštu, siekiu savo anaip tol ne begaliniam gyvenime? Kas man iš tikrųjų širdies gelmėje labiau už viską pasaulyje *maga*? Šit esminiai - asmeniškiausi - magijos klausimai. Ir jiems iškilus, santykis su nuosavy gyvenimu netikėtai griežtai pakinta: tikrovė iš miegamojo, svetainės bei išvietės pavirsta dirbtuve, tikra alchemine dirbtuve, kur maišydamas įvairiausius savo minčių, jausmų, nuotaikų, neapčiuopiamų plevenančių laikysenų, vilčių ir baimių tirpalus imi žūtbūtinai ieškoti tikrojo savęs, *mėginti* save. Magija yra savęs ir savo pasaulio mėginimas, o pats, tikros magijos paliestas, iš aikštingo visa ko teisėjo ir užgaidaus įsakinėtojo nejučiom pavirsti nuolankiu, kantriu, atspariu *mėgintuvėliu*, kuriame judu abu stengiatės atrasti kažką gryną, tyra, nesutepta, išlukštentį, iškulti iš pelų Aukso Grūdėlį - tikrą, nesumeluotą, slapčiausiąjį visų Norų Norą, Skaisčiausiąją Svajonę, vedančią tave gyvenimo taku. Magija negailestinga - ji nuolat sudaužia tave kaktomušom su pačiu savimi, kiekvieną negandą, ištikusią tave, atskleisdama kaip tavo nenuoširdumo ir kvailybės Ženklą, kol neišgvaldo iš visų lukštų nuogos širdies.

Betgi kaip tik *mėgindamas*, nenuleisdamas rankų ir neprarasdamas vilties bei smalsumo, domesio, neleidamas apsiblausti dėmesiui, pradėdi save ir savo pasaulį iš tikrųjų *mėgti*, ir gyventi pasidaro savaime *smagu*. Nors kitąsyk ir nelengva (lat. *smags* - "sunkus", "sunku"). Tačiau sunkumai - ne kliūtis, sunkumai tėra užtikrintas įveikiamo pasipriešinimo, judėjimo, gyvasties rodiklis, priešpriešinis vėjas, kedenantis plaukus. Gyvenimas pavirsta ištisa *pramoga*. Pati Būtis pasirodo *bessanti* didžiausia bei galutinė Laimė, ir nieko joje nereikia keisti, dirbtinai "gerinti", "tobulinti" pagal savo smulkmenišką, paviršutinišką nuomonę. Prigimtis pati tarsi *magnetas* pritraukia viską, ko jai iš tiesų reikia, kas ją atitinka. Nebelieka jokių netikrų, prasimanytų norų, jokių sujaukiančių sielą įkyrių užgaidų, o visas, ką gyvenimas dovanoja, ateina tarsi dosnios vaisės, *magaryčios* prie neišsakomo, nepasisavinamo ir nepaliaujamo Džiaugsmo Gyventi.

4. Magija ir Laisvė

Mums nieko netrūksta, mes nieko nestokojame, nieko tokio, ką privalėtume žūtbūt įsigyti, pasiekti, užsi-

tarnauti, atitikti. Mes turime viską, ko iš tikrųjų reikia, - Būtį. Nėra niekur nieko, kas *būtų labiau* už mane, už tave. Visi mes išaugę iš vieno kamieno, visi remiamės į vieną šaknį, todėl nėra *kur* anei pas *ką*, nėra *ko* bėgti, pulti, zuiti, plušti, drąskytis, nėra *ką* vytis anei pralenksti. Apskritai nereikia, visiškai nereikia nieko keisti, tobulinti, gerinti, užtenka tik atsilošti, atsilošti ligi pat galo ir drąsiai atsiremti į savo Širdį, ir leisti *Jai* reikštis mūsų laisvėje, savime, neiškraipyta, tyrai. Nes tik iš pačios širdies plaukiantis, gilus, tyras, savaimingas noras yra tikras Noras. Nė vienas negyvensime amžinai, todėl paisyti netikrų, ne pačių svarbiausių, antraeilių norų paprasčiausiai nėra laiko. Kiekviena akimirka, lengvabūdiškai iššvaistyta niekam yra atimta iš tojo Paties Pagrindinio, dėl ko galbūt ir atėjome šian pasaulin.

Mums nereikia nieko išradinėti, nieko išsižiojus nusižiūrėti iš svetur, iš šalies, o tik įsiklausyti į savo Širdį, į savo kalbą, kurioje Ji tebegyvena - gyvesnė už mus pačius, kartais besikėsinančius ją apriboti, suvaržyti, nusausinti, nususiinti, sukaustyti. Mums nebėra ko stvertis negyvų išorinių paspirčių, linkti nuo savęs į šalį, galime laisvai atsitiesti, tvirtai atsiremti į save. Mums nieko nebereikia pergudrauti, visiškai nieko nereikia pergudrauti, ir ypač nereikia pergudrauti pačių savęs. Mūsų kūniški, ūkiniai, žemės ištekliai kuklūs, tačiau - nė patys to nepajėgdami suvokti - turime tokią savo buvimo pasaulyje *prasmės jėgą*, kad vien šitų "dangaus išteklių" užtektų didžiausiai įsivaizduojamai ir nė neišvaizduojamai gyvenimo pilnatvei. Mes įpratome žiūrėti į save svetimomis, kitų - kitąsyk net buvusių priešų - akimis ir niekinti, menkinti save, ir žemintis, keliaklupsčiauti, pataikauti savo "vertintojams", krūpčioti dėl jų nuomonių apie mus arba, priešingai, pūstis bei puikautis savimi, besistengdami dirbtinai atsverti savo nepilnavertiškumą. Tačiau to visai nereikia. Mes galime nebežiūrėti, kaip kam atrodome, nebegaudyti baikščiai akių kampučiais savo atspindžių, nebedirščioti vogčia per petį, mes galime tiesiog būti, *būti savimi*.

Mums nėra ko rangytis, mėgdžioti, lygiuotis, norint pasakyti ką protingesnio - čia pat mūsų gyvenime, pagaliau pačioje mūsų gyvoje kalboje slypi daugiau nepakartojamos išminties, negu kad jos pervirškinta visose negyvoje pamokslų knygoje. Mūsų kalba pajėgi iš esmės perkeisti pasaulėžiūrą, perstatyti, atstatyti iškraipytus pavidalus, tikrąsias vertes bei giliuosius daiktų santykius ir, vadinas, atmainyti pasaulį. Ji sergsti raktą nuo slapčiausių lobių, kur tvylo mūsų laukdami neapsakomi, neįkainojami turtai, užmirštas senolių palikimas, tik reikia dabar išmokti savo kalbą perskaityti. Ir sykiu perskaityti joje save.

Jos magija suriša visus lapus su šakomis, visas šakas suveda į kamieną, o kamieną užtikrintai atremia į pačią švenčiausią sritį, skritį, į pasaulio momenėlį, į aukščiausio žemės alkalnio viršūnę. Čia susijungia laja su šaknimis, viršus su apačia, dangus su žeme, agnys su angim - ne mirtinai kovai, bet gydančiai meilei. Per šitą Vyzdį susimato, susižino, susišneka dvasia ir kūnas, Nebūtį prikeldami Būčiai. Mūsų kalba - tai šitos nepap-

rastos Akies vokas, kurį pramerkę atsidurtume Stebuklų Karalystėje už devynių dyvinių jūrų-marių, nekilstelėję iš vietos; sugrįžtume savo tikrosios Tėvynės, iš kurios kitados buvome ištremti, pas savo tikrąjį Tėvą, patyliu-kais dunksintį kiekvieno iš mūsų krūtinėje.

Tačiau gyva kalba ir pati turi kūną - savo ženklus - bei sielą - prasmes, kurias kantriai saugo, kad mumyse prižadintų. Kol jos nenubunda, neatgyja, nesužydi mūsų širdyse, kalba tėra tarsi negyvas kūnas, lavonas, palaidotas šaltam proto, mentos karste. *Menta* yra *Mėnulio* valdos, nakties viešpatija, stokojanti nuosavo šviesos šaltinio. Mėnuo tik atspindi Saulę. Protas pats vienas tegali su-prasti, su-prastinti, o ne sutaurinti, ne paversti taure, sklidina vyno, ne išaukštinti, išaugštinti, išauginti ką gyva. Protas išdaro pasaulį, žmogų, kalbą, nužudo ir išniekina, išglobia, ištrėkia, išiežia, išmėsinėja viską, kol neaptinka nebedalomo, savo išsvajoto atomo, kurio nenurimdamas ieško, naršo, rausias, kol neaptinka nebeišardomo, nebesuskaidomo branduolio, nebesuprastinamo - *prasmės*. Protas, ieškodamas ir neradamas prasmės, prasmenga bedugnėje, duobėje, kurią kasė "priešiškam", "objektyviam" pasauliui. Regėdamas tik priežastį ir pasekmę, tik sąnarius, bet ne akimirkos visumą čia pat dabar, atpažindamas tik sandus, tik *detales* ("dėtales", iš kurių visa kas sudėta), protas pavėdi į patraukusį riešutautoją, pamiršusį, ko ieško, todėl traiskantį, tvatinantį kevalus kartu su branduoliais. Mintis tiria, tyrina, kuria, kulia, gliaudo, o ne niokoja, naikina, niekina, tik tuomet, kai ji suvokia tikrovę kaip visa apimančią Mįslę, kurią tereikia įminti, o ne sutriuškinti, kurioje pačioje jau slypi atsakymas, kuria atsakymas iš esmės yra jau ir ištartas, joje pačioje ir sykiu ja pačia išreikštas. Šitaip pasaulį matyti, šitaip mąstyti - *mįslyti* (rus. *mysliti*) - tai ne stengtis pertarti atsakymus kitais žodžiais, ne sumenkinti, susiaurinti, nulėkštinti tikrovę ligi savo supratimo, bet savo supratimą praplėsti, praplėsti ligi neištariamų tikrovės, neišverčiamos į jokią kalbą, Kalbos, nesukemšamos į žodžių vėdarus gyvosios Pasaulių Karvės, Mįslių Mįslės.

Pati mintis randas galvoje, galuvoje, gale, o ne vidury, ne vyzdžio vydury, ne širdy, *šerdy* (rus. *sereda, seredina*), todėl mintis yra ne pradžia, ne pradieja, ne pradievas, bet galas, pabaiga; mintis yra mirtis, žemėn įmintis - ne išmintis. Tačiau būdama gale, mintis yra galia. Galvoti, vadinas, būti ant ribos, persisverti anapus ir sykiu įgyti galią. Galia slypi pačiame galiuke, kuris turi galią vaisinti, o žemė - gemė - gimdyti ir žindyti žinojimą. Neįmintas ir žemės neišnešiotas, neišnaitintas, negyvas žinojimas, tušti žodžiai tėra žudžiai, jie žudo, o ne žadina žodindami. Nes žodžių yra galia prikelti arba atimti žadą.

Tušti žodžiai yra ta patikliai prisiimta pasaulėžiūra, kurios esi pavergtas, suvaldytas ir suvalgytas, nes išties - kuomet tavo kūnas paklūsta svetimai galvai, pats tampi tarsi svetimos galvos kūnu, mėsa, svetimos galios įrankiu.

Tik nuosavos skvarbios mintys teatves į stebuklingą kalvę ant galvos kalvos, kur karšto širdies žaizdro ugnyje kaldinamas kalbos kalavijas, žybtelėsias iš bur-

nos visokio melo, klastos ir vergijos galui paskelbt.

Mąstyti - tai taikyti tikrovei įvairius mastus, pažvelgti iš įvairių pusių, neapsisotojant ties viena kuria, jeib *pravyda* (rus. *pravda*) nevirstų *pavydu*, godžiu nužiūrėjimu, tik nusekinančiu, nusakinančiu, tik nusakančiu tikrovę, ir jeib patys tikrovės pavidalai nevirstų paikais pavaiduliais, o išmanymas, išmonė netaptų lėkšta daiktų pramone arba tiesiog vaizduotės pramanais, tuštybe, monais (pvz., angl. *money*).

Kiekvieną akimirką mes esam visa apimančiam, visa persmelkiančiam vientisam Ženkle. Ant pratiso, netrūkaus būties siūlo, ant tampriai ištemptos gyvasties tamtros suvertos visos Runos tarsi burtų karoliai, slystantys pro akylą dėmesio pirštus, godžiai skaitančius apgrai-bom šitą nepaprastąją Dyvų Knygą. Neužčiaupiamas žvilgsnis švirškia, sprūsta margu pasaulio kilimu, kylančiu link kilmės, link ištakų, visi ištikę nuotykiškai, visi sutikti žmonės ir padarai, paliesti daiktai - diemesio ugnies įdegti, tikrovės dirvon įdiegti diegtai - žyra vienas paskui kitą šituo šviesos ruožu, nuogos sąmonės taku.

Dieną mano vyzdys yra Saulė, trykštanti gyvastimi, vaisinančia pasaulį; Naktį mano vyzdys yra Mėnuo, švelniai glamonėjantis žemės brandinamą pažinimą. Pernakt Mėnuo pažinimą paverčia gyvastimi, kad nušvistų, pradietų nauja Aušra ir parvestų būties ganyklon naują Dieną - šventąją Karvę, maitinančią visus neišsenkančios šviesos pienu. Kas žino pirmykštę Vedą, tas pajėgs parsivesdinti Ją, ir tojo kasdienybę nutvieks Vyda.

Nustebęs stebiu pasaulį, todėl jis yra nuostabus; stebiu save, stebiuos, atsistebėt negalėdamas savo veido stebulėle, stebulėle tekinio, kuris yra mano Didysis Stabas.

Jau galime leisti sau ir savo kalbai laisvai kvėpuoti, alsuoti gaiviu pavasario vėju, dvasuoti pilna dvasia. Dabar - šitiek amžių novyti, tai skandinti pelkėje, liūge, pažliugusioje žlungančioje Maksvoje, tai darinėjami, skapijami, romijami Romos, dabar turime pasisaugoti, kad atsigynusi nuo dėlių pati iš rambumo neužkreštų mūsų sąmonės gysla ir neužkimštų širdies, kad nesutenėtų

karštas širdies kraujas po drungnais susmegusių smegenų drebučiais, už gaižiastingį, prėską, negyvą sočios įprastybės nuobodulį sumokėjus neregėtais savo gyvatos burtais.

Ir dar - neprošal būtų vieną dalyką atgavus, pasi-mokius, kad ir iš brolių latvių, kuriems *jautri dejot* reiškia anaipol ne "jautriai dejuot", bet... linksmiai šokti. Mes jau pakankamai ilgai dyravome suknebę, susikūpri-nę, paniurę, perdėtai rimti, vis saugodamiesi, vis būgštau-dami ką likimui pralošti - dabar gi atėjo laikas atsilošti, atsitiesti, pakelti galvas. Mes galime būti akiplėšiškai tiesūs ir sykiu giedraširdžiai, nesuprantami, nepaaiški-nami, nenuspėjami ir sykiu paprasti kaip pievos gėlė, kaip vėjo gūsio nešamas šapas; galime laimingi verkti iš liūdesio vaiskų, auksinį rudens rytą ir negirdimai kvato-tis vidur turgaus maišaties, patyrę, jog doleris, *dollar* - tik iškamša, kaliausė, "lėlius" (angl. *doll* "lėlė", "manekenas"), o rublis (angl. *rubble*) - apskritai... žvirgž-das. Juoktis sau, ramūs ir neperkalbami, atradę savo tikrą, neįkainojamą turtą, tą nesugriebiama, nepasisavi-namą Aukšą, kuriuo perpildyta širdis iš meilės apdalina rudens vaiskumas...

Mes nė nenutuokiam, nė įsivaizduoti neįsivaizduo-jam, kokie esam turtingi, todėl galim nebepuldinėti į kairę ir dešinę, nebenaršyti, nebesidairyti svetur naudin-gų pažįstamų, kuriuos vis pažįstume, numelžtume prišo-kę, bet visa širdimi atsidėti pačiai pagrindinei, svarbiau-siai, tauriausiai pažinčiai - pažinčiai su savo brangiausiu Draugu, savo neišmėgaujama, neišdainuojama Laisve, išsiskleidusia iš širdies tarsi kvapniausias, skaisčiausias, balčiausias Rožės žiedas.

DAINIUS, 1991

PoSkriebis: Už paskatinimą šiam rašiniui esu dėkingas savo klasiokui, senam klasiniam draugui Sau-liui, kurį kitados pravardžiavome Sūriu, nė neįtardami dar, kad *sūrya* Vedų sanskrito kalboje kaip tik reiškia "saulė". Nes būtent Saulės pakirdinta iš krūtinės pratrūks-ta Daina. Reikia tikėtis, kad ji prisišauks sau ir Aidą, pasiekus trečiąjį išsipildymo tarpsnį, trečiąjį trejybės narį.

